

Opmerkelijke dagvlindersoorten in West-Vlaanderen anno 2008 (Lepidoptera: Rhopalocera)

door de Zuid-West-Vlaamse Vlinder Kring (Z.W.V.V.K.)

(Sylvain Cuvelier, Jori Degrande, Luc Merveillie, Stef Spruytte en Jacques Vervaeke)

Samenvatting. In 2008 werden drie opmerkelijke dagvlindersoorten op één of meerdere nieuwe locaties in de provincie geobserveerd. De Kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*) werd waargenomen in een geïsoleerd bos te Torhout, wat nogmaals zijn pogingen tot uitbreiding bevestigt. In De Panne werden er enkele malen meerdere Sleedoempages (*Thecla betulae*) waargenomen. Ook in Elverdinge vloog de soort op een nieuwe locatie. In het Kortrijkse zijn er twee nieuwe vindplaatsen van eijtes voor deze soort. Te Wervik werd een Geraniumblauwtje (*Cacyreus marshalli*) waargenomen. Dit is de derde waarneming in België.

Abstract. Remarkable records of butterflies from the province of West-Flanders in 2008 (Lepidoptera: Rhopalocera)

In 2008 three remarkable butterfly species were observed in one or several localities in the province. The White Admiral (*Limenitis camilla*) was seen in an isolated wood at Torhout, confirming its attempts for extension. In De Panne at different occasions, several Brown Hairstreaks (*Thecla betulae*) were observed. Also in Elverdinge the species was flying in a new locality. In the area of Kortrijk eggs were found in two new sites. One Geranium Bronze (*Cacyreus marshalli*) was observed at Wervik. This is the third observation in Belgium.

Résumé. Observations remarquables de papillons dans la province de Flandre occidentale en 2008 (Lepidoptera: Rhopalocera)

En 2008 trois espèces remarquables de rhopalocères ont été observées dans une ou plusieurs nouvelles localités de la province. Le Petit sylvain (*Limenitis camilla*) a été vu dans un bois isolé de Torhout ce qui confirme les tentatives d'expansion. A La Panne plusieurs Thécla du Bouleau (*Thecla betulae*) ont été vus à différentes reprises. Également à Elverdinge l'espèce volait dans une nouvelle localité. Dans la région de Courtrai il y a deux nouveaux sites où des œufs ont été découverts. A Wervik un Brun des pélargoniums (*Cacyreus marshalli*) a été observé. Il s'agit de la troisième observation pour la Belgique.

Sluutelwoorden: Lepidoptera – Rhopalocera – *Limenitis camilla* – *Thecla betulae* – *Cacyreus marshalli* – West-Vlaanderen – België

Cuvelier, S.: Diamantstraat 4, B-8900 Ieper (sylvain.cuvelier@pandora.be)

Degrande, J.: Bergstraat 3, B-8956 Kemmel (jori.degrande@telenet.be)

Merveillie, L.: Meersstraat 8, B-8954 Westouter (luc.merveillie@pandora.be)

Spruytte, S.: Vogelweelde 15, B-8950 Nieuwkerke (stef.spruytte@telenet.be)

Vervaeke, J.: Oscar Seynaevelaan 13, B-8560 Gullegem (jacques.vervaeke@skynet.be)

Inleiding

Bij de start van de Z.W.V.V.K., begin 2000, ontstond het idee om een uitgebreide inventarisatie van de dagvlinders te starten over de hele provincie West-Vlaanderen. We hadden immers de indruk dat er sinds de publicatie van Maes & Van Dyck (1999) heel wat veranderingen plaatsvonden.

Met het Z.W.V.V.K.-project 2000–2006 werd er gedurende zeven jaar intensief geïnventariseerd en zo bekwamen we een gedetailleerd beeld van de huidige verspreiding. In 2004 publiceerden we reeds een intermediaire analyse (Cuvelier *et al.* 2004). Het volgende jaar brachten we een artikel over drie opmerkelijke soorten in 2004 (Cuvelier *et al.* 2005). In 2007 verscheen dan het

Z.W.V.V.K.-boek "Dagvlinders in West-Vlaanderen, Verspreiding en Ecologie 2000–2006" waarin alle gegevens verwerkt werden (Cuvelier *et al.* 2007). In dit artikel actualiseren we de verspreidingsgegevens van de opmerkelijkste soorten uit 2008.

Limenitis camilla (Linnaeus, 1764)

De Kleine ijsvogelvlinder werd in 2004 voor het eerst opgemerkt in onze provincie. Na een eerste waarneming in de Galgebossen te Elverdinge werd de soort dat jaar ook nog op twee andere locaties in hetzelfde arrondissement gezien, namelijk in het provinciaal domein De Palingbeek te Ieper en de Kroonaardhoek te Wijtschate. Vermoedelijk ging het telkens om exemplaren vanuit de dichtstbijzijnde populatie in Henegouwen, in vogelvlucht op respectievelijk 17, 9 en 6 km van de nieuwe vindplaatsen.

In 2005 werd de soort voor het eerst waargenomen in de Sixtusbossen te West-Vleteren. Dit biotoop ligt in vogelvlucht op 21 km van de reeds vernoemde populatie in Henegouwen en op 5,5 km van de Galgebossen. Tijdens de volgende jaren werd de soort in deze vier locaties telkens terug waargenomen. In de Galgebossen stegen de aantallen zelfs heel sterk. In de Galgebossen en het provinciaal domein De Palingbeek vliegt de soort inmiddels op verscheidene, verspreid liggende plaatsen binnen deze boscomplexen.

Op 1 juli 2008 merkte David Deruytter één Kleine ijsvogelvlinder op in het Wijnendalebos te Torhout. Deze opmerkelijke observatie werd op foto vastgelegd. Daar er geen vroegere waarnemingen gekend zijn uit het Houtland kwam deze waarneming onverwachts. Op 22 juli zocht de observator op dezelfde locatie maar de soort werd niet meer gezien. Ook nu weer ligt de nieuwe vindplaats op grote afstand van de dichtstbij gekende locaties. In vogelvlucht ligt het Drongengoed te Ursel (Oost-Vlaanderen) op 29 kilometer NO-waarts en de vier locaties in het arrondissement Ieper gemiddeld op zo'n 30 kilometer ZW-waarts.

Recent werd een stuk van het Wijnendalebos lichtrijker gemaakt waardoor het biotoop meer geschikt wordt voor de Kleine ijsvogelvlinder. Opvolging in de komende jaren zal moeten uitwijzen of een populatie zich hier kan vestigen. De soort is blijkbaar zwerflustiger dan voorheen gedacht. Na de eenmalige waarneming door Olivier Dochy, op 4 juli 2001, in het militair domein te Houthulst werd er jaarlijks gericht gezocht naar de soort. Maar het voorkomen kan tot op heden niet worden bevestigd.

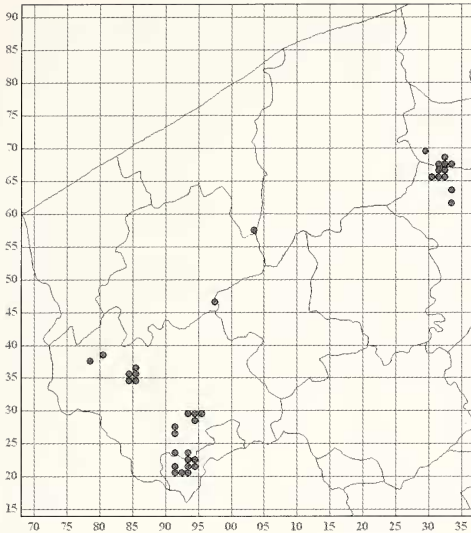

Fig. 1.— Verspreidingskaart Kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*) in West-Vlaanderen en aanpalend deel van Henegouwen en Oost-Vlaanderen (België), periode 2000–2008.

Thecla betulae (Linnaeus, 1758)

Het verspreidingsgebied van de Sleedoornpage concentreert zich in Heuvelland, met uitlopers naar Ieper. Verder oostwaarts komt de soort verspreid voor in ondermeer Wervik, Marke, Aalbeke, Vichte, Moen, Anzegem en Gijzelbrechtegem. Deze laatste vindplaatsen sluiten aan op het verspreidingsgebied in de Vlaamse Ardennen. De laatste jaren werd de soort ook enkele malen opgemerkt aan de Westkust.

Op 5 september 2004 zag Godfried Warreyn in het Garzebekeveld te Adinkerke één vlinder. Vraag was of het om een dwaalgast ging of een kleine populatie. Daarom werd er tijdens de daaropvolgende winter met de Z.W.V.V.K.-leden en enkele plaatselijke medewerkers in de nabije omgeving gezocht naar eitjes. Tijdens deze zoektocht werden op twee locaties in totaal drie eitjes gevonden. In 2006 werd er verder gezocht te Koksijde in de Noordduinen, de Doornpanne en de Oostvoorduin. Dit leverde alleen 0-waarnemingen op. Op 2 september 2005 zag René Billiau één wijfje in de Krakeelduin in de Panne.

In 2008 observeerde hij er terug één wijfje, ditmaal op 20 september. In 2008 liet de Sleedoornpage zich herhaaldelijk zien in het Westhoekreservaat in De Panne. Op 6 augustus werd de soort er voor het eerst opgemerkt. Wouter Van Gompel kon er drie vlinders waarnemen. In de daaropvolgende week, op 11 augustus, observeerde Diederik D’Hert er zes exemplaren. Vervolgens zag

Godfried Warreyn er op 14 augustus twee vlinders (Warreyn 2009). Op 29 augustus zagen Simon Feys en Wouter Van Gompel er nog twee wijfjes. Opmerkelijk waren de hoge aantallen. De Sleedoornpage wordt doorgaans als vlinder weinig opgemerkt en observaties betreffen dan meestal slechts één exemplaar.

In september 2008 werd de Sleedoornpage tweemaal opgemerkt in de Galgebossen te Elverdinge. Rik Clicque zag er op 25 september twee vlinders en op 27 september één. In het voorjaar van 2005 zochten Jori Degrande en Stef Spruytte er reeds naar eitjes maar toen werd niets gevonden. In het Kortrijkse werden in 2008 op enkele nieuwe locaties eitjes ontdekt. In het voorjaar telde Jacques Vervaeke in het Preshoekbos twaalf eitjes en in het najaar negenentwintig. Op 9 december vond Frank Vandendriessche twee eitjes in De Kleiputten te Kortrijk.

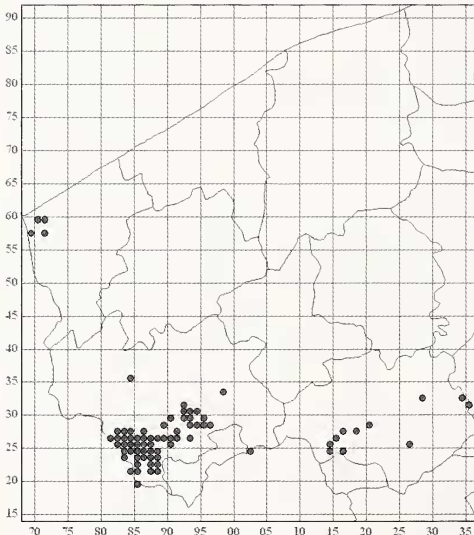

Fig. 2.– Verspreidingskaart Sleedoornpage (*Thecla betulae*) in West-Vlaanderen (België) periode 2000–2008.

Cacyreus marshalli (Butler, 1898)

Het Geraniumblauwtje is een van oorsprong Zuid-Afrikaanse soort die geruime tijd geleden per ongeluk in Europa werd geïntroduceerd via de import van *Pelargonium*-cultivars die als waardplant gebruikt worden.

De eerste waarnemingen dateren van 1989 (Eitschberger & Stamer 1990) in Mallorca. De aanwezigheid werd al snel een plaag over het hele eiland. Daarna verspreidde de soort zich in snel tempo over de andere eilanden van de Balearen

en ook naar het Spaanse vasteland. Tijdens de daaropvolgende jaren merkte men het Geraniumblauwtje op in grote delen van West-Europa.

De eerste waarneming in België gebeurde door Willy Troukens op 3 augustus 1991 te Anderlecht (Troukens 1991). Het ging om een redelijk gaaf mannetje, zittend op een blad van Laurierkers. Een volgende observatie gebeurde in 2002 te Herenthout (Heylen, Bosmans & Van Dyck 2002) in de Antwerpse Kempen. Hier betrof het een afgevlagen exemplaar dat neerstreek op Jacobskruiskruid.

Op 30 juli 2008 kwam er de derde waarneming voor België. Ditmaal fotografeerde David Pollet de soort in De Balokken te Wervik. Uit de aanpalende Noord-Franse regio Nord-Pas de Calais zijn er tot nog toe geen zekere waarnemingen gemeld (Daniël Haubreux, mondelinge mededeling).

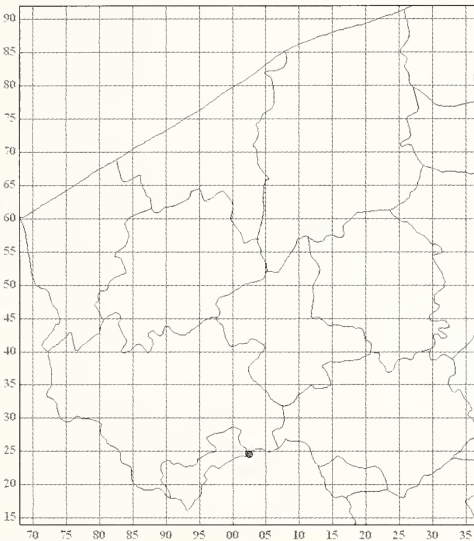

Fig. 3.– Verspreidingskaart Geraniumblauwtje (*Cacyreus marshalli*) in West-Vlaanderen (België) periode 2000–2008.

Bedankingen

Graag bedanken we de volgende personen voor het doorsturen van gegevens: Rik Clicque, David Deruytter, Diederik D’Hert, Simon Feys, Daniël Haubreux, Dirk Maes, David Pollet, Wouter Van Gompel, Frank Vandendriessche, Erwin Verfaillie, Godfried Warreyn, Joseph Yserbyt, Marc Zwertvaegher.

Referenties

Cuvelier, S., Degrande, J., Merveillie, L., Spruytte, S. & Vervaeke, J. 2004. Verspreidingsgegevens van de dagvlinders in de provincie West-Vlaanderen (België) Intermediaire analyse (2000–2003). — *Phegea* 32(3): 91–107.

- Cuvelier, S., Degrande, J., Merveillie, L., Spruytte, S. & Vervaeke, J. 2005. Drie opmerkelijke dagvlindersoorten in West-Vlaanderen anno 2004 (Lepidoptera). — *Phegea* **33**(2): 55–58.
- Cuvelier, S., Degrande, J., Merveillie, L., Spruytte, S. & Vervaeke, J. 2007. *Dagvlinders in West-Vlaanderen. Verspreiding en Ecologie 2000–2006*. — Zuid-West-Vlaamse Vlinder Kring, 144 pp.
- Eitschberger, U. & Stamer, P. 1990. *Cacyreus marshalli* Butler, 1898, eine neue Tagfalterart für die europäische Fauna? (Lepidoptera, Lycaenidae). — *Atalanta* **21**: 101–108.
- Heylen, F., Bosmans, R. & Van Dyck, H., 2002. Zuidafrikaans blauwtje duikt op in Herenthout. — *Natuur.focus* **1**(4): 164–165.
- Maes, D. & Van Dyck, H. 1999. *Dagvlinders in Vlaanderen – Ecologie, verspreiding en behoud*. — Stichting Leefmilieu, Antwerpen, i.s.m. Instituut voor Natuurbehoud en Vlaamse Vlinderwerkgroep, Brussel. 480 pp.
- Troukens, W. 1991. *Cacyreus marshalli* Butler, 1898 aangetroffen in België (Lepidoptera: Lycaenidae). — *Phegea* **19**(4): 129–131.
- Warreyn, G. 2009. De Sleedoornpage. — *Parnassia* **8**(2): 7–9.
-